

СОЊА АТАНАСИЈЕВИЋ

НИШТА НИЈЕ КАКО ИЗГЛЕДА

Сећање, несавршено какво јесте, пробирљиво, али и немарно, с недокучивим унутрашњим законом и нешто лакше препознатљивим механизмом асоцијације – тог јутра, док Ана кроз прозор градског аутобуса посматра призоре аустријске престонице, уз свест да је чека посета Моцартовој кући – попут скривеног, ћудливог фотографа који по њеној нутрини слика шта му падне на памет, сада јој између призора широких булеvara, озеленелог дрвећа, свеже офарбаних фасада, смешта ту и тамо лик њене професорке клавира. Ено је сада над кровом зграде са бледорозе фасадом у рококо стилу, осмехује јој се истим оним уздржаним, мало надменим осмехом, каквим је дочекала Ану и њену маму пред почетак првог часа. Пре више од четири деценије. Боже, да ли је жива? пита се Ана.

Ја сам Катарина Јованович, рекла је висока жена у елегантном тамноцрвеном костиму, белог тена, светлосмеђе, натапиране косе. Већ је тај глас „ч” много обећавао, била је одмах другачија, посебна. Велика дама. Ана ће касније схватити да је заправо мешала гласове „ч” и „ћ”, а да јој се презиме ипак завршавало на „ић”. Међутим, њено „ч” на погрешном месту, изговорено при првом сусрету, трајно ће обезбедити руски призивок презимену, чему ће допринети и сама њена појава, посебно, крупне, плаве очи и високо, широко чело, што се све добро слагало уз позив професорке клавира.

Какав Моцарт, Бах, Бетовен, Шопен... За Ану је Катарина Јованович била музички геније бескрајног шарма и урођене финоће. Сви ти композитори – чије је етиде, сонате и друге композиције свирала, уз помоћ нота које као да су одувек постојале, исписавши

саме себе, једно давно – били су за Ану безначајни у односу на упечатљиву појаву те жене продорног гласа, дугачких прстију, пуних усана, увек намазаних црвеним ружем. Тек повремено, њене прекорне речи – То је Бах, девојко, то је Моцарт, девојко, шта радиш? Хоћеш ли да се преврће у гробу? – учиниле би да до Анине свести допре да је оно што покушава да одсвира неко створио, да није настало само од себе. И да је тај неко можда и мало већи геније од Катарине Јованович.

Реља, Анин муж, на седишту поред ње, удубљен је у гугл мапе на свом телефону, истражујући који им је најбољи пут и превозно средство до дворца Шенбрун. Затим из ташне вади карту града и кажипрстом показује Ани одабрану маршруту. Катарина Јованович својим кажипрстом љутито упире у снизилицу или повисилицу на раширеним нотама, на коју је Ана заборавила. У наредној сличици, одгурнуће јој шаку и одсвирати такт онако како треба, док дугачки нокти у додиру с диркама производе непожељне, крцкаве звуке. Као да се сам инструмент буни. Али то у Аниној свести неће умањити божанску природу Катарине Јованович са жбунастом фризуром, уз јасну симулацију ореола. Као ни једна псовка која јој се омакла када је домар напустио просторију, кога је иначе укорила што је дозволио да ватра у пећи згасне. Непрекидно јој је било хладно, и зими и лети. И, ево коначно призора који деветогодишњој Ани доноси прави шок. Завејана, с капом на глави, шалом преко усана, улази у малу, топлу, чак претоплу учионицу којом се шири јак, киселкасти мирис сира и растопљене масти. Катарина Јованович је за столом поред прозора и управо завршава свој доручак, загледана у снежне пахуље. На пластичном послужавнику раширен је масни папир са остацима бурека, на којима су видљиви трагови крвавоцрвеног ружа. Чело Катарине Јованович се набрало пошто је угледала Ану, која је мало поранила. Руж јој је био размрљан око уста, све до носа. Шта си се укипила, улази, не расхлађуј нам учионицу!, повикала је. Шта ме гледаш као да си духа видела! Морам да се загрејем, и теби би добро дошао бурек понекад, види како си жгољава... Тако нешто говори Катарина Јованович, мада се сећање мучи око тих речи које се отимају и тону у дубину. Оно што је на површини је Анина пренераженост. Мастан бурека никако није ишао уз Катарину Јованович. Ни размрљан руж.

Ништа није како изгледа, рећи ће једном Анина мајка.

Сада су јој слушалице на ушима док лаганим корацима пролази Моцартовим невеликим станом. Сва чула су јој презапослена. До ушију јој допире пријатан мушки глас који прича познату причу о Моцартовом кратком животу, док се у позадини смењују

његове композиције. Очи пак имају друга посла, да хватају призоре из живота композитора са слика изложених на зиду, али и да завире кроз његов прозор на уску, кратку улицу. Да Моцартовим очима провире у свет. Схвата да се налази на месту где су настала нека његова дела, извесно, „Фигарова женидба”, схвата да је у тим неочекивано малим просторијама наш геније ходао, дисао, спавао, јео... И онда чује из слушалица оно што добро зна, „Моцарт је великим делом свог живота био гладан”, али у том часу, на том месту, те речи осим што изазивају налет туге, чине јој се некако злослутним. Ако је то било могуће, помишља, овај свет никада нико неће стићи да уреди.

Из Моцартове куће Ана и Реља вратиће се до зграде Опере и, будући да до поласка на излет у Братиславу имају два сата, сада могу да приуште себи лагану шетњу низ Ринг штресе. Има времена и за кафу, и за облизак споменика Моцарту, што ће личити на симболично опраштање од композитора. Али да ли ће их тај враголасти геније тек тако пустити да оду... По изласку из Бурггартена, где га остављају у белом мермеру, с једном руком мало подигнутом, којом показује на булевар, на Бургринг штресе, заустављају их два улична продавца. Заправо их не заустављају, тако што би им стали на пут, пружили им оно што продају, обратили им се неким речима. Ништа од тога. Високи младићи светлих коса и очију, један с брковима, стоје уз ограду парка, поред малог импровизованог пулта на којем се налази нешто што нуде, и осмехују се. Осмехују се у прошараном хладу дрвећа, пријатних, продуховљених лица осенчених треперавим зеленилом. Док поред њих клизе трамваји, пролазе људи, пулсира град у мирним, правилним откуцајима. Има ужурбаности и гужве, али нема нервозе ни нереди. Шта продају младићи нежних лица? Продају карте за вечерњи концерт у пола седам и пола девет у палати Ауерсперг – Моцарт и Штраус, са солистима и плесачима. Колико кошта карта?, пита Ана, тек онако, мада зна да не стижу због излета у Братиславу, чак и за представу у пола девет. Карта кошта 45 евра, одговара младић без бркова. Али, Братислава?, каже Реља. Не верујем да ћемо стићи... Колико остајете у Бечу? Само три дана? Зар ћете изгубити један дан у Бечу због Братиславе?, пита бркати младић, смешећи се. Водич нам неће вратити новац, каже Реља. Знаш, каже Ана. Дрес код није обавезан, додаје младић, дискретно их одмеривши погледом, баш као да зна да ни у малом коферу који је остао у хотелској соби нема елегантне одеће. Макар да га наопачке изврнеш и све истресеш на под – нема. Да ми ипак одемо на концерт, а неки други пут у Братиславу, каже Реља, изненада. Наравно, слаже се Ана. Реља вади из новчаника деведесет евра и даје новац

младићима који им заузврат пружају карте. Затим се наш пар туриста распитује где се налази палата Ауерсперг, имају они своје гугл мапе, али, добро, жива реч је жива реч. Опраштају се од младића, али не и од Моцарта, као што видимо, и крећу низ Бургринг штресе.

Момци јесу фини, али Ана је одавно научила да ствари често нису онакве како изгледају. Осим тога, и у њеној и Рељиној несвесној сфери похрањена је дебела архива превара. Ко све није варао њихов национ, од владара, преко војсковођа, министара и политичара, до банкара. Па, ти сад веруј уличним продавцима карата који се некако чудно све време смеше. Нарочито онај бркати. И пошто су им младићи нестали из видног поља, застају, гледају се накратко у очи, без речи, и у наредној сличици имамо њихове главе удубљене свака у свој телефон, у своју гугл мапу, јер су у међувремену заборавили објашњење које су добили од крајње сумњивих продаваца. Дакле, хитно наћи палату Ауерсперг. Проверити да ли постоји.

А шта се заправо догодило? Да реконструишемо. Тог јутра ће се Ана и Реља с Моцартом први пут срести на великом сликарском платну са зида једне од 40 соба у Шенбруну. Аудио-гајд упутиће их да обрате пажњу на маркирану дечју главу у публици. Е, баш од тог часа, Моцарт ће их пратити, што је сада сасвим сигурно, ићи ће за њима смешкајући се, док они, поново консултујући гугл мапе, траже његову кућу... Добро, нека се мало помуче, рећи ће у себи, хи, хи, хи. Касније ће им онако несташан, детињаст, махнути из сопственог споменика, а заправо ће им показати руком на продавца, што је више него очигледно. И, коначно, отеловљен у њима, удвостручен – верујемо да клонирање на оном свету не представља никакав проблем, а бркови су ту само ради уверљивости, иначе су младићи физички, односно метафизички, потпуно исти – понудиће им карте за концерт на којем ће слушати његову музику. Од нечега се мора „живети” и на оном свету, а Моцарт је добро научио лекцију из свог земаљског живота. Да, тако је морало бити, јер како другачије објаснити лакоћу с којом су два продавца на Бургринг штресе, који, узгред, изгледају толико етерично да је заиста немогуће да су са овог света, убедили наш пар туриста да одустане од излета у Братиславу, да им пропадне новац дат за излет, да изваде из џепа 90 евра и пруже им. Јер, Ана и Реља нису некакви занесени песници, па да тек тако главињају аустријском престоницом по сунчано-ветровитом дану, без јасног плана, да час желе ово, час оно. Не, ово двоје чврсто стоји на земљи, обоје с дипломом природних наука. Имају прецизну шему по којој се управљају, али и од које су, како видимо, управо одустали. Збогом, Братиславо, ми те данас видети нећемо.

Да, под хитно треба проверити да ли палата Ауерсперг уопште постоји. Или ни њу данас неће видети.

Из Бургринг штрасе, пре него што завије надесно, Ана и Реља крећу лево, па десно, па опет лево, и тако неколико пута до палате. Добро је, постоји. Сад да провере и да ли су њихове карте важеће и да ли уопште има концерта те вечери. Улазе у широки хол, потпуно празан, што не слуги на добро. Прелазе црвеним тепихом до осунчаног степеништа прекривеног стазом у истој боји. Ни ту нема никога. Пењу се на први спрат и кроз широм отворена врата провирују у салу у којој ће се одржати концерт, а можда и неће. Дворана је мања него што су замишљали, али отмена, елегантна. Поздравља их раскошни кристални лустер. Осврћу се, али ни ту нема никога. Шта траже? Траже билетарницу, информације, траже живо људско биће. Крећу десно ходником, и коначно, на малој галерији са три стране омеђеној балустрадам, налик гнезду, смештено је људско биће заглављено у екран лаптопа. Упутиће их да продуже ходником и скрену десно у канцеларију. Тамо ће од љубазне службенице у плавој кошуљи најзад добити информацију да је с њиховим картама баш све у реду.

И ево, напакон, Ане и Реље на концерту. Места нису нумерисана, а пошто су међу првима ушли у салу, добро осматрају где би најбоље било сести, и бирају места у трећем реду, негде по средини. Ана примећује да за њима иде велика група Корејки или Јапанки, не може да процени, а не може ни Реља. Косооке девојке, међу њима и неколико жена средњих година, заузимају по десетак седишта у првом и другом реду, такође по средини. Надаље, до почетка концерта, пратиће мимику њихових порцелански белих лица, суптилне покрете, љупке утишане гласове, попут цвркута који се лепо слаже уз покоју блузу цветног дезена. У једном трену Корејка или Јапанка на седишту испред Аниног окреће се широким, осмехнутим лицем ка њој, али се обраћа мушкарцу на седишту поред Аниног. Дакле, ипак имају и једног мушкарца у групи. Нешто прочаврљаше на брзину, и девојка се поново окрену ка бини. Ана размишља како су дивно уклопљене у амбијент, како су се све средиле, а и оне су туристи као и њих двоје. Прекорно гледа своје фармерке. Требало је понети хаљину, или барем панталоне, требало је предвидети одлазак на концерт. Тек у свог мужа не сме ни да погледа. И он на себи има фармерке, али и спортску, прилично спортску мајицу. Она ипак има блузу, а на ногама спортске ципеле, али ипак ципеле, које чак и светлуцају. Али шта вреди кад су у друштву његових патика за трчање. Бар да је ђон тањи, размишља. Корејке или Јапанке су обуване у балетанке у разним бојама, понека има хаљину, нека сукњу, нека елегантне панталоне,

испеглану кошуљицу, дискретни накит. Једна око врата има свилени, бели шал. Ана се изненада присећа гипса на својој десној руци. Не могу да верујем шта си себи урадила, чује гневни глас Катарине Јованович, из велике дубине, као да говори из безвре-мља. Те године пропустила је сва такмичења због повреде тетиве. Незагрејана, свирала је Моцартов *Турски марш* у пуном ритму. Упс, каже Моцарт.

Лепе косооке девојке ћућоре тихо и даље. Концерт ће започети Штраусом уз плесаче у свечаној одећи епохе, и дунавске таласе, а смениће их увертира из Моцартове комичне опере *Ојтмица из Сераја*, из времена његове још срећне љубави са Констанцом. Готово сва лица у сали смеше се покретима плесача, отме се и покоји гласни смех. Све пролази лепо. Очекивано лепо, и више од тога. Величанствени лустер не штедећи расипа своју светлост, и све блешти. И онда, Ана примећује да су се Корејке или Јапанке у реду испред њих – изуле. Истеже врат и констатује да су се и неке од оних из првог реда изуле. Делује као да су се њихове ципелице управо излегле, али је Ана, гледајући у позорницу, пропустила тренутак рађања нових живота. Поред сваког пара балетанки, ево нежних, белих стопала која ту и тамо мрдају прстићима, радујући се свету, и слободи. Ана гледа мало у бину, мало у ову неочекивану, мини-сцену под седиштима, на којој наступају бела стопалца, уморна од ходања, ишарана розикастим линијама које су оставиле ивице тесних балетанки. Ко зна где су све данас прошла, вероватно кроз свих 40 соба Шенбруна, као и они, можда су отишла чак и до Пратера, до Белведереа, до Торња... За то време, плесачи и даље изводе комичне, одсечне покрете уз исто такве звуке који те терају да устанеш, да и сам поскакујеш, млатараш рукама и глупираш се, срећан што си ту, баш на том месту, у том часу. Ако устану Корејке или Јапанке, устаће и она, размишља Ана. Ако треба, може и да се изује, све у славу живота какав углавном није, што је Моцарт најбоље окусио, али какав повремено ипак бива, јер и њему самом – том животићу – некад је доста озбиљности и мука. Ако већ овај свет не можемо да поправимо, па, насмејмо му се!, као да кажу ти звуци.

У једном делу увертире мелодија се успорава, застаје, као да се пита да ли је живот заиста тако забаван. Отегнути, тугаљиви звуци лагано се вртоложе свијајући некакво гнездо. Нешто се спрема! Па, да, ево, *излежу* се они исти звуци са почетка, још и не стижеш да их препознаш, а они већ излећу из инструмената и скакућу по читавој сали, пењу се и на лустер да га заголицају и заљуљају, али не да се тај, толико је таквих претурио преко својих висуљака, неће дозволити да иједан затрепери, јер све мора проћи достојанствено, пре свега.

Анину пажњу сада изненада везују Рељине плаве патике број 45 са дебелим ђоном. Изгледају гротескно крупне у односу на ред јапанских или корејских стопалаца изложених право испред њих, као ред пилића доведених на клање. Те патике, те тамноплаве патике за трчање – а извесно је да неће трчати концертном салом – делују претеће. Попеле су се степеништем прекривеним црвеним тепихом, ушетале у елегантну дворану из које их је са плафона одмах прекорно ждракнуо велики, блештави, кристални лустер, а правио се као да их није видео. Сада су заустављене, спуштене на углачани смеђи под прошаран финим ромбоидима у боји ћилибара. Такво флагрантно кршење њихове намене – побогу, читава индустрија је јасно дефинисала њихову употребу, од дизајнера, преко фабричких хала, до билборда с паром мишићавих ногу у раскораку, у истим таквим патикама, које само што не скоче са екрана и растрче се читавом земаљском куглом – то неће изаћи на добро. Такав *раскорак* у добро осмишљеној намени и тренутној употреби створиће у њима аутономну силу, додатно испровоцирану *излегањем* белих стопала на њихове очи и наоко трансформацијом у мала, индивидуална бића, и претвориће те патике у звери, или барем зверчице, јер, да се не заваравамо, давно су оне приметиле ред сићушних стопала са розе линијицама. Разјапиће своје чељусти, и пре него што се арија заврши, све ће их редом потаманити. Остаће само балетанке на поду. Ана мора бити на опрезу, да заустави зов дивљине у свом мужу...

Да се вратимо ипак мини-сцени под седиштима. Да верујемо да ће Рељине тркачке патике остати на свом месту. Да ли овај приказ нарушава Анин утисак о префињености Корејки или Јапанки? Још томе треба додати и да једини мушкарац у њиховој групи, који седи поред ње – жмури све време, а можда и спава. Отвара очи само када зачује аплауз, и онда и сам снажно аплаудира. А тамо у дну сцене, Моцарт се сигурно, једнако као и Ана, забавља приказом малих, разголићених, нажуљаних стопала... Дакле, да ли приказ нешто ремети?, пита се Ана. Не зна. Само зна да је свет управо у својој несавршености, онда када је безазлена – неодољиво леп и забаван.